

NOTATKA z wspólnego posiedzenia

Komisji Spraw Zagranicznych

oraz

Komisji Spraw Emigracji i Łączności
z Polakami za Granicą

Nr posiedzenia: 175

Nr posiedzenia: 92

Data posiedzenia: 5 lipca 2011 r.

Posiedzeniu przewodniczyli: senator Andrzej Person – przewodniczący Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą, senator Leon Kieres – przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych

Porządek posiedzenia: 1. Informacja na temat sytuacji Polonii niemieckiej w 20. rocznicę Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy.

W posiedzeniu uczestniczyli:

- senatorowie – członkowie Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą: Łukasz Abgarowicz, Dorota Arciszewska-Mielewczyk, Ryszard Bender, Józef Bergier, Barbara Borys-Damięcka, Władysław Dajczak, Stanisław Gogacz, Marek Konopka, Roman Ludwiczuk, Maria Pańczyk-Pozdziej, Sławomir Sadowski, Piotr Zientarski,
- senatorowie – członkowie Komisji Spraw Zagranicznych: Dorota Arciszewska-Mielewczyk, Włodzimierz Cimoszewicz, Maciej Grubski, Paweł Klimowicz, Janusz Rachoń, Marek Rocki, Alicja Zajac
- senator Piotr Łukasz J. Andrzejewski,
- zaproszeni goście:
 - Ministerstwo Spraw Zagranicznych:
 - podsekretarz stanu Jan Borkowski,
 - zastępca dyrektora Departamentu Współpracy z Polonią Stanisław Cygnarowski,
 - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji:
 - sekretarz stanu Tomasz Siemoniak,
 - dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Józef Różański,
 - ambasador, ekspert ds. polsko-niemieckich Bogdan Marczewski,
 - doradca sekretarza stanu Beata Hajduk,
 - Ministerstwo Edukacji Narodowej:
 - podsekretarz stanu Mirosław Sielatycki,
 - radca ministra w Departamencie Współpracy Międzynarodowej Krzysztof Hejno,
 - gł. specjalista w Departamencie Kształcenia Ogólnego i Wychowania Grażyna Płoszajska,
 - st. specjalista w Departamencie Współpracy Międzynarodowej Beata Pietrzyk,
 - Kancelaria Prezesa Rady Ministrów:
 - dyrektor Biura Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. Dialogu

Międzynarodowego Krzysztof Miszczak,

- przedstawiciele organizacji polonijnych w RFN
 - przewodniczący Kongresu Polonii Niemieckiej, wiceprzewodniczący Konwentu Organizacji Polskich Wiesław Lewicki,
 - prezes Związku Polaków w Niemczech „Rodło” Marek Wójcicki,
 - przewodniczący Konwentu Organizacji Polskich w Niemczech Aleksander Zajac,
- Ambasada Republiki Federalnej Niemiec:
 - ambasador Republiki Federalnej Niemiec Rüdiger Freiherr von Fritsch,
- przedstawiciele Kancelarii Senatu RP:
 - dyrektor Biura Polonijnego Kancelarii Senatu Artur Kozłowski

Przebieg posiedzenia:

Ad. 1 Sekretarz stanu w MSZ Jan Borkowski poinformował, że przypadająca w tym roku 20. rocznica przyjęcia Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, była okazją do przedstawienia stronie niemieckiej polskiej oceny realizacji traktatu w odniesieniu do Polonii zamieszkałej w RFN. Polskie stanowisko w tej sprawie, po raz pierwszy, zostało przedstawione w grudniu 2009 r. przez ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego w rozmowie z ministrem spraw zagranicznych Niemiec Guido Westerwelle i przekazane stronie niemieckiej w formie aide memoire. W celu wzmocnienia rozmów nt. sytuacji Polonii niemieckiej i mniejszości niemieckiej zamieszkałej w Polsce, powołano gremium złożone z sekretarza stanu w MSWiA – Tomasza Siemoniaka i jego niemieckiego odpowiednika Christopha Begnera oraz przewodniczących Konwentu Organizacji Polskich Wiesława Lewickiego i Związku Polaków w Niemczech „Rodło” Marka Wójcickiego. W skład grupy wszedł także przewodniczący Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych Bernarda Gajda.

Sekretarz stanu w MSWiA Tomasz Siemoniak poinformował, że rozmowy między stronami (tzw. Okrągły Stół), rozpoczęły się w Berlinie w lutym 2010 i zakończyły w Warszawie 12 czerwca 2011 r. podpisaniem wspólnego oświadczenia w sprawie wspierania obywateli niemieckich polskiego pochodzenia i Polaków w Niemczech oraz niemieckiej mniejszości w Polsce, zgodnie z polsko-niemieckim Traktatem o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy. W ramach ustaleń Okrągłego Stołu zawarte zostały porozumienia dotyczące m.in. utworzenia Centrum Dokumentacji Kultury i Historii Polaków w Niemczech przy wsparciu rządu federalnego. Ustalono także, że w 2012 r. w oparciu o środki finansowe strony niemieckiej, w Berlinie powstanie biuro reprezentujące interesy wszystkich organizacji polskich w Niemczech. Przewidziane jest także utworzenie dla ich potrzeb specjalnego portalu internetowego oraz powołanie w RFN pełnomocnych przedstawicieli na szczeblu federalnym i w krajach związkowych, którzy byliby odpowiedzialni za realizację ww. postanowień. Ponadto opracowana zostanie strategia nauczania języka polskiego jako języka ojczystego.

T. Siemoniak podkreślił, że w trakcie spotkania Okrągłego Stołu mniejszość niemiecka podniosła kwestię badań nad swoją historią i dziedzictwem. Dodał, że następne spotkanie Okrągłego Stołu odbędzie się we wrześniu 2011 r.

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej Mirosław Sielatycki przedstawił informację na temat szkolnictwa polskiego w Niemczech. Poinformował o istniejących szkołach przy organizacjach polskich w oraz przy konsulatach. Zazaczył, że powołano Komitet ds. Edukacji - nowe gremium Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej. Zadaniem Komitetu będzie wypracowywanie rozwiązań na rzecz poprawy warunków współpracy stron w dziedzinie edukacji, jak również w obszarze wymiany

młodzieży. Strona niemiecka opracuje z udziałem polskich organizacji w Niemczech, strategię nauczania języka polskiego, jako języka ojczystego. Istnieje portal Szkoła Polska, który zawiera m.in. podręcznik internetowy do języka polskiego. Delegowani zostali nauczycieli z Polski do nauczania języka polskiego w Berlinie, w późniejszym czasie wyjadą też do Drezna i Poczdamu.

Ambasador Republiki Federalnej Niemiec Rüdiger Freiherr von Fritsch zaznaczył, że istnieje sto wspólnych projektów polsko-niemieckich dla mniejszości niemieckiej w Polsce i Polonii w Niemczech, w tym wspieranie nauczania języka polskiego w Niemczech i niemieckiego w Polsce. Poinformował, że w RFN realizacja zapisów deklaracji Okrągłego Stołu już się rozpoczęła.

Przewodniczący Kongresu Polonii Niemieckiej, wiceprzewodniczący Konwentu Organizacji Polskich w Niemczech Wiesław Lewicki poinformował, że konwent przyjął osobowość prawną z siedzibą w Berlinie w dniu 22.06.2011 r., co znacznie ułatwiło rozmowy przy Okrągłym Stole ze stroną niemiecką.

Prezes Związku Polaków „Rodło” Marek Wójcicki zaznaczył, że Rada Europy w 2010 r. zaleciła rządowi niemieckiemu objęcie Polaków zamieszkałych w Niemczech Konwencją Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych. Podkreślił, że będą kontynuowane starania o zwrot przez rząd federalny majątków należących przed wojną do organizacji polskich istniejących na terenie Niemiec. Odnosząc się do ustaleń zawartych przy Okrągłym Stole, stwierdził, że w chwili obecnej funkcjonują one tylko na poziomie obietnic. Dodał, że aby je wdrożyć, należy powołać w landach pełnomocników odpowiedzialnych za Polaków w Niemczech. Wyraził pogląd, że po stronie polskiej powinna istnieć instytucja, która monitoruje realizację zawartych postanowień.

Sen. Dorota Arciszewska-Mielewczyk podkreśliła, że gdyby nie inicjatywa zjednoczonych organizacji polonijnych w Niemczech, nie doszłoby do obrad Okrągłego Stołu. Stwierdziła, że strona niemiecka nie wywiązała się ze zobowiązań traktatowych, o czym także mówili niektórzy politycy tego kraju. Zwróciła uwagę na to, że państwo polskie przeznaczają więcej pieniędzy na cele mniejszości niemieckiej w Polsce niż państwo niemieckie na cele Polonii.

Sen. Leon Kieres podkreślił wysiłek osób angażujących się na rzecz podpisania traktatu między Polską a Niemcami o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, w tym, szczególnie, premiera Tadeusz Mazowieckiego i kanclerza Helmuta Kohla. Zaznaczył, że nie można oceniać tego dokumentu tylko z punktu widzenia niezrealizowanych postanowień.

W odpowiedzi sen. D. Arciszewskiej-Mielewczyk, Tomasz Siemonek podkreślił raz jeszcze, że z ustaleń Okrągłego Stołu wynikają konkretne zobowiązania dotyczące m.in. utworzenia w Berlinie biura reprezentującego interesy wszystkich polskich organizacji oraz Centrum Dokumentacji w Bohum. Poinformował też, że następne spotkanie Okrągłego Stołu odbędzie się we wrześniu co świadczy, iż ustalenia zawarte we wspólnej deklaracji będą realizowane.

Ambasador Republiki Federalnej Niemiec Rüdiger Freiherr von Fritsch przyznał, że zarówno Polska jak i Niemcy nie wypełniły zaleceń traktatu. Zaznaczył też, że obie strony mogą jeszcze poprawić to co nie zostało zrealizowane. Wyjaśnił, że system federalny w Niemczech nie pozwala na ustalenie środków, które przeznaczone są na cele polonijne, bo, inaczej niż w państwie scentralizowanym, pochodzą one z różnych źródeł. Dodał, że ze względu na długość zamieszkiwania, można porównać mniejszość niemiecką na terenie Polski z grupą mniejszości polskiej na terenie Litwy lub Ukrainy, a Polonię zamieszkałą w Niemczech z grupą Niemców, którzy wyjechali do USA.

Marek Wójcicki podkreślił, że państwo niemieckie, tak jak i polskie, ma obowiązek ochrony tożsamości Polaków zamieszkałych w Niemczech. Stwierdził też, że nie można porównać Polonii niemieckiej do Niemców zamieszkałych w USA, gdyż oba kraje nie mają podpisanego traktatu ani wspólnej granicy. Dodał, że „Niemcy w Polsce nie są historyczną mniejszością, jeśli weźmiemy pod uwagę tysiąc lat polskiej historii” i nie można ich porównywać do Polaków zamieszkałych na Litwie i Ukrainie.

Sen. Janusz Rachoń zapytał o przeszkody, które uniemożliwiają państwu niemieckiemu zwrot majątku organizacji polonijnych np. należącego do Związku Polaków „Rodło”.

W odpowiedzi ambasador von Fritsch powiedział, że w latach pięćdziesiątych na mocy ustawy umożliwiającej zwrot majątków, został zwrócony dom Polonii w Bohum. Stwierdził też, że nie

zna przyczyny, dla której, choć była taka możliwość, nikt nie wystąpił o zwrot majątku „Rodła”. Aleksander Zając – prezydent Konwentu Organizacji Polskich w Niemczech wyraził przekonanie, że proces Okrągłego Stołu będzie kontynuowany i dysproporcje dzielące mniejszość niemiecką w Polsce i Polonię w Niemczech będą wyrównane.

W posiedzeniu komisji nie uczestniczyły osoby wykonujące działalność lobbingową.

Sporządzono w Biurze Prac Senackich